

The process of the development of musical activity of students is carried out in three areas – intellectual, emotional and performing. In the centre of piano training students the theory of developmental education puts the development of "musical mind" (N. Rubinstein), and on the basis of the solution of this problem is emotional and imaginative comprehension of the world works that we study, and mastery of complex pansting and skills required for performing implementation.

Keywords: comprehensive development, independent thinking, the general intellectualization of emotional culture, the auditory experience.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Сташевська І. О.

УДК 371.132:78

Кузніченко О. В.

ДО ПИТАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Діяльність педагога-музиканта набуває все більшої значущості в питанні формування особистості, що зумовлено особливостями музичної педагогіки як педагогіки мистецтв. Модернізація сучасної системи вищої музично-педагогічної освіти потребує підготовки фахівця нового типу. Саме тому одним з важливих завдань педагогічної науки стає формування у студентів низки особистісних якостей, вміння здійснювати професійну саморегуляцію (самооцінка, самоконтроль, самоаналіз), готовності до саморозвитку, формування їх професійної самосвідомості.

Аналізуючи сучасний підхід до підготовки фахівців музичного профілю у ВНЗ, ми можемо констатувати вузькість освітньо-виховного процесу, коли увага акцентується в бік спеціальної (виконавської) підготовки. Однак високий рівень знань, умінь та навичок з обраної спеціальності не гарантує якості саме педагогічної підготовки. Відзначимо, що більшість випускників музичних кафедр інститутів культури та мистецтв (високопрофесійні виконавці також) у подальшому реалізують себе саме в педагогічній діяльності. Дуже часто молоді фахівці зустрічаються з певними труднощами у самостійній педагогічній роботі, особливо на початковому етапі, коли нові вимоги до вчителя-музиканта потребують від початківця певних знань з педагогіки, психології, дитячої фізіології, новітніх методик музичного виховання тощо.

Актуальність цієї статті зумовлена наявністю потреби у високопрофесійних педагогах-музикантах з необхідними педагогічними

знаннями й уміннями, особистісними якостями, властивостями та недостатністю уваги, яка приділяється формуванню їх професійної самосвідомості під час проходження педагогічних практик.

За думкою багатьох вчених становлення музикантів-педагогів відбувається у взаємодії двох мегаструктур: 1) організаційно-процесуальної (системи фахової підготовки студентів у вищих мистецьких навчальних закладах, тобто системи зовнішніх впливів на особистість); 2) особистісної (структури внутрішніх особистісних перетворень). Навчально-виховний процес майбутніх вчителів-музикантів ґрунтується на основоположних засадах загальної системи фахової підготовки педагогічних кадрів, хоча має власні специфічні риси, що обумовлені специфікою музично-педагогічної діяльності.

Проблема професійної підготовки вчителя в різних її аспектах розробляється в працях таких вчених як А. Алексюк, А. Арчажнікова, Є. Барбіна, І Бех, Н. Ветлугіна, Л. Воєводіна, В. Гриньова, М. Євтух, І. Зязюн, С. Марченко, С. Науменко, І. Підласий, О. Рудницька, Н. Тарасевич, Г. Шевченко та інших.

Мета цієї статті – розглянути особливості проходження педагогічних практик студентами-музикантами у вищих мистецьких закладах освіти.

Вчені виділяють основні підходи, що становлять методологічне підґрунтя навчально-виховного процесу у вищому мистецькому навчальному закладі, до яких відносяться діяльнісний (спрямований на формування майбутнього фахівця як суб'єкта навчально-виховного процесу), особистісний (в основі якого лежить принцип всебічного гармонійного розвитку особистості) та інтегративний (який ґрунтується на принципі ціннісної взаємодії). Це питання розглядає у своєму дисертаційному дослідженні Ю. Лисюк. Так, формування професійної самосвідомості майбутнього музиканта-педагога, відповідно до діяльнісного підходу, є процесом набуття практичних умінь і навичок, що обумовлює якісний рівень професійної діяльності музиканта-педагога та вміння регулювати когнітивно-пізнавальні процеси.

Головною особливістю особистісного підходу до фахової підготовки педагогічних кадрів дослідниця вважає його зорієнтованість на саморозвиток і самоактуалізацію особистості майбутнього педагога, а також на збільшення ступеня його свободи в процесі самовизначення, розширення власних індивідуальних можливостей і сфер їхнього застосування у музично-педагогічній діяльності. Ми згодні з дослідницею, що в координатах особистісно орієнтованого підходу фахова підготовка музиканта-педагога постає як система розвитку творчої особистості, в якій наголошується на необхідності надання умов для самоорганізації, самовиховання та саморозвитку [1, с. 71-76].

Інтегративний підхід виник у зв'язку з тенденцією інтеграції методологічних настанов діяльнісного і особистісного підходів. О. Цокур вважає присутність творчості у всіх компонентах фахової підготовки

майбутнього вчителя-музиканта специфікою цього підходу. Дослідниця підкреслює, що саме опора на індивідуальну неповторність кожної особистості передбачає кардинальний розвиток її свідомості. Сутнісною характеристикою цього підходу є індивідуалізація музично-педагогічної підготовки, що покликана вивести особистість на новий якісний рівень розвитку шляхом особистісного присвоєння професійних знань, умінь і навичок, ціннісних орієнтацій і досвіду творчої діяльності, формуючи нові утворення в структурі свідомості майбутнього фахівця [1, с. 73]

Ми вважаємо, що найбільш ефективного результату у формуванні професійної самосвідомості майбутнього викладача-музиканта можливо домогтися шляхом поєднання діяльнісного, особистісного та інтегративного підходів процесі проходження педагогічних практик.

Педагогічну підготовку студент вищого музичного навчального закладу отримує при вивченні психології, різних спеціальних методик, історії виконавського мистецтва, у спеціальному класі та багатьох інших дисциплін. Усі засвоєні студентом знання конкретизуються, поглиблюються та узагальнюються в процесі проходження педагогічної практики. Зазначимо, що практична комплексна підготовка за всіма напрямками забезпечує студента, з одного боку, знаннями та вміннями в галузі музичного мистецтва, з іншого, формує вміння передавати знання, знаходити вірні шляхи подолання проблем у конкретних випадках, розуміти складнощі та використовувати різні методи та засоби навчання.

Безумовно, майбутній педагог-музикант повинен бути здатним до самовдосконалення та саморозвитку й зацікавленим у своїй справі. Учені виділяють кілька основних напрямів, за якими здійснюється підготовка викладача до професійно-педагогічної діяльності. Це, перш за все, психолого-педагогічний напрямок, що забезпечує психолого-педагогічну компетентність; методичні знання; вивчення спеціальних дисциплін; а також формування низки особистісних якостей, зумовлених професійними вимогами [2, с. 23-24].

Вимоги до змісту фахової підготовки студента формуються на основі описово-нормативних моделей особистості і діяльності фахівця. Видатний сучасний вітчизняний науковець І. Зязюн у своїх дослідженнях вказує на зміщення уваги дослідницького інтересу у філософії, психології та педагогіці сучасної професійної освіти в бік дослідження професійної свідомості і самоусвідомлення суб'єкта діяльності – його цінностей, рефлексії, смислових утворень. На його думку, у зв'язку з цим виникає необхідність "виходу за межі вузько технологічного розуміння професійної діяльності у сфері психології свідомості, розвиток якої розуміють як основний зміст процесу професіоналізації" [3, с. 19]. Дослідник також підкреслює, що професійна свідомість є головним вузлом, де зосереджуються основні суперечності між практикою підготовки педагога і його конкретною педагогічною діяльністю.

В освітньо-кваліфікаційній характеристиці випускника вищого навчального закладу конкретно визначаються ті знання та практичні

навички, якими повинен володіти майбутній учитель-музикант. Таким вимогам зможе відповідати лише людина, яка володіє професійним мисленням, професійною компетентністю, педагогічною культурою, інтуїцією, яка здатна до осмислення своєї практичної діяльності. Проаналізувавши завдання педагогічної практики та педагогічні уміння, через сформованість яких реалізуються ці завдання, можна стверджувати, що педагогічну практику треба розглядати не тільки як важливий засіб підготовки фахівців, як складову їх професійної підготовки та як організаційну форму, але ще як провідний фактор саморозвитку, формування індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності, вдосконалення рівня професійності та педагогічної майстерності майбутніх педагогів. На нашу думку, саме особливість організації педагогічної практики студентів-музикантів дає можливість педагогу вищої школи ефективно опанувати ті напрями роботи, які сприятимуть формуванню професійної самосвідомості.

Основним та найбільш змістовним у навчальному плані студентів спеціальності «Музичне мистецтво» є курс «Педагогічний практикум». Основною базою для педагогічного практикуму є школи-студії, створені на базі музичних кафедр та максимально наближені до роботи спеціалізованих мистецьких навчальних закладів I-II рівнів акредитації з відповідними програмами та навчальними планами. Педагогічна виробнича практика є логічним продовженням педагогічного практикуму, під час якої здійснюється звіт практиканта за всіма видами робіт курсу педагогічного практикуму. Однією з найцікавіших та творчих є педагогічна виконавська практика, під час якої студенти творчими групами готують тематичні концерти, концерти-лекції, музичні вікторини, розробляють власні проекти. Виконавська практика сприяє творчим успіхам, здатності до самостійної діяльності та творчої ініціативи. Вона являє собою багатий резерв розвитку саме професійно-особистісних якостей.

Л. Шершакова у дисертаційному дослідженні, присвяченому удосконаленню професійно-педагогічної підготовки педагога-музиканта в інститутах культури та мистецтв зазначає, що педагогічна практика – одна з основних дисциплін, потенціал якої має комплексний характер, тобто включає психолого-педагогічну, методичну й спеціальну підготовку [2, с. 70]. Ми згодні з дослідницею, що формуючі, розвиваючі можливості даного предмета не повинні перебувати у рамках використання методичних знань зі спеціальних дисциплін.

Як висновок зауважимо, що саме безпосередня робота з учнем безперервно протягом декількох років найбільшою мірою сприяє практичному оволодінню психолого-педагогічними вміннями, пов'язаними з рішенням педагогічних завдань, а саме: підбору навчального репертуару, вибору доцільних педагогічних прийомів, створення атмосфери сприйняття музичного твору, моделюванню освітніх і педагогічних ситуацій, конструюванню різних форм психолого-

педагогічної діяльності, а також усвідомлення себе як професіонала. Розвиваючий потенціал педпрактики, що, на нашу думку, використовується недостатньо повноцінно, повинен бути спрямований на отримання студентами знань психолого-педагогічних методик діагностування, прогнозування, проектування особистості учня та власної діяльності.

Ми вважаємо, що подальшої розробки потребують конкретні напрями роботи, які сприятимуть формуванню професійної самосвідомості майбутнього вчителя-музиканта під час проходження педагогічних практик.

Література

1. Лисюк Ю. С. Методика формування досвіду саморегулювання майбутніх музикантів-педагогів у вищих мистецьких навчальних закладах : дис. ... канд.пед.наук : 13.00.02 / Юлія Сергіївна Лисюк. – Київ 2007. – 250 с. **2. Шершакова М. В.** Совершенствование профессионально-педагогической подготовки педагога-музыканта в институтах культуры и искусств : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Шершакова М. В. – Чебоксары, 2006. – 225 с. **3. Зязюн І. А.** Освітня парадигма – тип культурно-історичного мислення і творчої дії суб'єктів освіти / Зязюн І. А. // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи : Зб. наук. пр. – К., 2003. – С.15-30.

Кузніченко О. В. До питання проходження педагогічної практики студентів музичних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти.

Автор статті розглядає особливості проходження педагогічної практики майбутніми педагогами-музикантами. Констатується вузькість освітньо-виховного процесу, коли увага акцентується в бік спеціальної (виконавської) підготовки. Припускається, що високий рівень знань, умінь та навичок з обраної спеціальності не гарантує якості саме педагогічної підготовки. Особливість організації педагогічного практикуму, а також педагогічної та виконавської практик студентів-музикантів дає можливість ефективно опанувати напрями роботи, які сприятимуть формуванню в майбутнього вчителя потенціалу саморозвитку, розвитку комплексу якостей сучасного фахівця, його професійного мислення, самосвідомості, соціальної й професійної відповідальності. Розглядаються основні підходи, що становлять методологічне підґрунтя навчально-виховного процесу у вищому мистецькому навчальному закладі. Зазначається, що розвиваючий потенціал педпрактики повинен бути спрямований на отримання студентами знань психолого-педагогічних методик діагностування, прогнозування, проектування особистості учня та власної діяльності.

Ключові слова: педагогічна практика, професійна самосвідомість, педагог-музикант.

Кузниченко О. В. К вопросу прохождения педагогической практики студентов музыкальных специальностей высших учебных заведений.

Автор статьи рассматривает особенности прохождения педагогической практики будущими педагогами-музыкантами. Предполагается, что высокий уровень знаний, умений и навыков по выбранной специальности не гарантирует качества именно педагогической подготовки. Особенность организации педагогического практикума, а также педагогической и исполнительской практик студентов-музыкантов дает возможность эффективно овладеть теми направлениями работы, которые будут способствовать формированию у будущего учителя потенциала саморазвития, развития комплекса качеств современного специалиста, его профессионального мышления, самосознания, социальной и профессиональной ответственности. Рассматриваются основные подходы, составляющие методологическую основу учебно-воспитательного процесса в высшем художественном учебном заведении. Отмечается, что развивающий потенциал педпрактики должен быть направлен на получение студентами знаний психолого-педагогических методик диагностики, прогнозирования, проектирования личности ученика и собственной деятельности.

Ключевые слова: педагогическая практика, профессиональное самосознание, педагог-музыкант.

Kuznichenko O. V. To the question of pedagogical practice of students of musical specialties of higher educational institutions.

The author of the article considers the peculiarities of pedagogical practice of future teachers-musicians. It is noted the narrowness of the educational process, when the emphasis is in the direction of the special (performance) training. It is assumed that a high level of knowledge, abilities and skills in the chosen specialty does not guarantee quality it is pedagogical training. The tasks of pedagogical practice and pedagogical skills, through readiness to implement these goals, provide an opportunity to argue that teaching practice should be viewed not only as an important means of training, as a component of their professional training and as an organizational form, but as a leading factor of self-development, the formation of individually-creative abilities in the implementation of pedagogical activity, improvement of the level of professionalism and pedagogical skill of future teachers. The peculiarity of the organization of teaching workshops, and pedagogical and performance practices of music students is able to master those areas of work which will promote formation at future teachers of the potential of self-development, development of the complex qualities of the modern expert, it professional thinking, identity, social and professional responsibility. Discusses the basic approaches that constitute the methodological basis of educational process in higher art education institution. It is noted that the developmental potential of teaching practice should aim at providing students

with a knowledge of psycho-pedagogical techniques of diagnostics, forecasting, planning of the individual student and their own activities. It is direct work with the pupil continuously for several years to the greatest extent contributes to the practical mastery of psychological and pedagogical skills related to the solution of pedagogical tasks.

Key words: pedagogical practice, professional identity, teacher-musician.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Борисова С. В.

УДК 37.015.31(437.3)

И. С. Барбукова

ТВОРЧЕСКИЙ АСПЕКТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДИКИ МОНТЕССОРИ В ДЕТСКИХ ГРУППАХ ЧЕХИИ

Осмысливая духовную жизнь человека в современном постиндустриальном обществе, нельзя не заметить колоссального влияния научно-технической и высокотехнологической революции, которая определяет современный способ жизни, обуславливает новую парадигму человеческих отношений.

Сегодня педагогика Марии Монтессори переживает пик популярности во всем мире. Технология саморазвития и свободного воспитания, предложенная М. Монтессори, вызвала большой интерес и в педагогической науке, и в методике воспитания. Анализ концептуальных идей методики Монтессори мы находим в работах Афанасьевой Т., Богуславского М., Бочкарева Н., Валентинова П., Ландсберг Р., Любиной Г. и других. Этот метод был проверен временем и насчитывает более чем 100 лет успешной работы в различных странах по всему миру. Тысячи педагогов, признавая педагогическую систему Монтессори уникальной и необычайно эффективной, работают по ее педагогическим принципам.

Использование идей М. Монтессори в современном мире очень разнообразное. Свидетельством этому есть открытие и работа школ Монтессори практически во всех странах Европы и США. Не исключением стала и Чехия.

Мария Монтессори создала свою систему как альтернативу традиционной педагогике. Метод предназначался для детей от 3 лет. Главный принцип системы Монтессори: «Помоги мне сделать это самому!». Это значит, что взрослый должен понять, что интересуется малыша в данный момент, создать ему оптимальные условия для